

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 31.3.2005
KOM(2005) 120 lõplik

KOMISJONI TEATIS

Ümberkorraldused ja tööhõive

**Ümberkorralduste ennetamine ja nendega kaasaminek tööhõive arengut silmas pidades:
Euroopa Liidu roll**

KOMISJONI TEATIS

Ümberkorraldused ja tööhõive

Ümberkorralduste ennetamine ja nendega kaasaminek tööhõive arengut silmas pidades: Euroopa Liidu roll

Komisjon on teinud ettepaneku uuesti käivitada Lissaboni strateegia, keskendudes kiiremale ja stabiilsemale majanduskasvule ning rohkemate ja paremate töökohtade loomisele. Nende eesmärkide saavutamiseks on vaja ühendada siseriiklikud ja ühenduse vahendid ning tugevdada Euroopa Liidu ja liikmesriikide koostööd, kaasates ka tööturu osapooled, kodanikuühiskonna ja muud huvirühmad.

Selleks, et tagada Euroopa kodanike jõukus ja heaolu, peavad nii ettevõtjad kui töötajad kiiresti kohanema praeguste sügavate sotsiaalmajanduslike muutustega, millega kaasneb uute majandustegevuse harude loomine ja areng, aga ka olemasolevate tähtsuse vähenemine ning nendega seotud töökohtade kadumine.

Samal ajal kaasneb ettevõtete ümberkorraldustega kulutusi, mis võivad osutada liiga suurteks nii asjaomastele töötajate kui ka kohaliku või piirkondliku majanduselu seisukohast. Sotsiaalse ühtekuuluvuse säilitamine on Euroopa sotsiaalmudeli eripära, mis eeldab asjaomaste toetavate poliitikasuundade elluviimist, et vähendada sotsiaalkulutusi ning edendada alternatiivsete tööhõive- ja sissetulekuallikate otsimist.

Seega on oluline tagada ümberkorralduste asjakohane juhtimine, mis arvestaks nii majanduslike kui sotsiaalsete tingimustega. Ettevõtete puhul on äärmiselt oluline muutustega kohaneda: kiire kohanemisega säilitavad nad konkurentsivõime või isegi parandavad seda. Majanduslik mõju on ka valmisolekul säilitada töötajate tööalane konkurentsivõime ning lihtsustada nende siirdumist teisele, sama tasemega töökohale, kuna see väärtustab üht peamist Euroopa Liidu konkurentsirelva – Euroopa tööjõu kvaliteeti, mis on tuleviku majanduskasvu tagatis. Ümberkorraldusi tuleb teostada pidades silmas Euroopa majanduse arengusuundi pikas perspektiivis, et kõnealused muudatused aitaksid tõesti kaasa Euroopa konkurentsivõime kasvule.

Ümberkorralduste ennetamine ja nendega kaasaminek moodustavad niisiis tähtsa osa Lissaboni strateegiast ning vastutus nende elluviimise eest langeb nii ametivõimudele, ettevõtetele kui ka tööturu osapooltele.

Vastavalt sotsiaalmeetmete kavale, mille komisjon võttis vastu 9. veebruaril 2005. aastal koos säästva arengu strateegia läbivaatamist käsitleva teatisega, arendab komisjon välja ümberkorralduste juhtimise strateegia, mis põhineb asjaomaste Euroopa poliitikasuundade paremal ühitamisel, tööturu osapoolte tõhusamal osalusel, poliitika ja finantshoobade mõjusamal koostoimel ning õigus- ja lepinguliste raamistike kohaldamisel.

Ümberkorraldustes ei ole midagi uut. Euroopa Liit on juba pikemat aega tegelenud poliitika ja vahendite arendamisega selles valdkonnas. Kaugemas minevikus mängis Euroopa Liit olulist rolli terasetööstuse ümberkorraldamisel ning hiljuti laevaehituse ja tekstiilisektori ümberkorraldustes.

Meetmeid ei võeta ainult raskustes olevates sektorites. Viimaste aastate jooksul on eri sektorites loodud kõrgetasemelisi töörühmi, et koostada sektorite strateegilisi arenguperspektiive.

Ka üldisel tasandil aitavad mitmed Euroopa Liidu poliitikasuunad kaasa ümberkorralduste ennetamise ja toetamise eesmärkide saavutamisele; selliste algatuste hulka kuuluvad näiteks töötajate teavitamist ja nendega konsulteerimist käsitlevad direktiivid, Euroopa sotsiaalne dialoog, tööhõivepoliitika, rahalised vahendid, tööstus- ja ettevõtluspoliitika ning maaelu arendamise poliitika.

Käesolevas teatises tutvustatakse toiminguid, mida tuleks arendada või tõhustada seoses mitmesuguste Euroopa Liidu kasutuses olevate vahenditega, mida võib kasutada püstitatud eesmärkide saavutamiseks nii üldises plaanis kui sektoripõhiselt. Toimingute rakendamisel on oluline võimalikult palju vähendada ettevõtete kulutusi, tagades samas ümberkorralduste ennetamise ja juhtimise tõhustamise.

Vastavalt Lissaboni strateegiat käsitlevas teatises kirjeldatule on Euroopa tööturu osapooltel nii valdkondadevahelisel kui eri sektorite tasandil tähtis roll allpoolkirjeldatud poliitikasuundade rakendamisel. Seetõttu kutsutakse tööturu osapooli üles vastama käesoleva teatise punktis 2.4 esitatud üleskutsele, mis ühtlasi moodustab ettevõtete ümberkorraldusi ja Euroopa tööndukogusid käsitlevate konsultatsioonide teise etapi vastavalt asutamislepingu artikli 138 lõikele 3.

1. PRAEGUSED VÄLJAKUTSED

1.1. Nähtuse analüüs

Ettevõtete ümberkorraldusi nähakse tihti negatiivses valguses; pahatihti keskendutakse vaid vahetule mõjule, mida ümberkorraldused avaldavad tööhõivele ja töötingimustele. Kuid ümberkorraldused on tihti hädavajalikud ettevõtete töö jätkamiseks ja edasiarendamiseks. Järelikult on vaja nende muutustega kaasa minna nii, et nende mõju tööhõivele ja töötingimustele oleks võimalikult lühiajaline ja piiratud.

Ümberkorraldused vastavad tootmisvõrgu pidevale ümberkujundamisele ettevõtte tasemel paljude eri tegurite mõjul.

Euroopa ühisturu areng ja riikide majanduste lõimumine rahvusvahelisel tasandil pakuvad uusi võimalusi majanduse dünaamilisuse ja ettevõtete konkurentsivõime seisukohalt ning aitavad kaasa uute kõrgekvaliteediliste töökohtade loomisele. Üldiselt aitab konkurents ELi siseturul kaasa jõukuse ja tööhõive stabiilsusele, kuna just konkurents on peamine innovatsiooni, uute toodete väljatöötamist ja majanduslikke uuendusi soodustav tegur

Ka tehnoloogiauuendused toovad kaasa ümberkorraldusi. Ühelt poolt kiirendab uute side- ja infotehnoloogiatega areng rahvusvahelist kaubandust ning võimaldab kiiremini ja odavamalt kooskõlastada tootmist, luues samas uusi rakendusi, millega seoses tuleb juurde uusi, loominguilisemaid ja kõrgekvaliteedilisemaid töökohti. Teiselt poolt kaasneb uute tootmisprotsesside ja -meetodite arenguga vajadus uute kõrgekvaliteediliste töökohtade järele, mis eeldavad senisest erinevat asjaomast koolitust. Ka keskkonnasõbralikud uuendused loovad uusi töökohti ning parandavad meie sotsiaalset heaolu.

Õigusliku raamistiku areng (uute eeskirjade kehtestamine või vanade tühistamine) toob samuti kaasa muudatusi kauba- ja tööturul.

Ka tarbijate nõudmised muutuvad märkimisväärselt, mis on tingitud näiteks rahvastiku vananemisest, keskkonnateadlikkuse kasvust ning üleilmse nõudlusega seotud geograafilistest muutustest.

Tootmisvõrgu ümberkujundamine toob endaga kaasa pidevaid kohandusi:

Kvantitatiivsed küljed: kohandused seisnevad töötajaskonna muutunud jagunemises tootmis- ja teenindussektori vahel. Euroopas luuakse jätkuvalt uusi töökohti: ajavahemikul 1977–2002 tuli juurde 30 miljonit töökohta (neto); teenindussektoris tekkis juurde rohkem kui 44 miljonit töökohta, tööstuses vähenes töökohtade arv 7 miljoni ja põllumajanduses 7,5 miljoni võrra. Igal aastal kaob 10% Euroopa ettevõtetest ja sama palju tekib uusi. Hinnanguliselt luuakse ja kaotatakse liikmesriikides keskmiselt 5000–15 000 töökohta päevas.

Kvalitatiivsed küljed: Euroopas valitseb teatavates sektorites tendents liikuda kõrgemakvaliteediliste ja tootlikumate töökohtade poole. Teenindussektoris töötajate arv on viimase 20 aastaga suurenenud – aastal 2003 töötas teenindussektoris kaks inimest kolmest; ettevõtetele suunatud teenuste sektoris on tööhõive viimase viie aastaga kasvanud 25% võrra. Aastatel 1998–2003 suurenes Euroopas (EL-15) tööhõive kolmes töötajate kategoorias (**madala** kvalifikatsiooniga töötajad +2,2%, **keskmise** kvalifikatsiooniga töötajad +14,2% ja **kõrge** kvalifikatsiooniga töötajad +25,1%). Väga madala kvalifikatsiooniga töötajate osakaal kogutööhõives aga langes.

Töötajate siirdumine ühest sektorist teise ei toimu automaatselt. Teatud eriti ohtlike, raskete või saastavate töökohtade kadumist võib pidada positiivseks, kui need asendatakse uutega. Kuid töö kaotanud inimesed ei asu tingimata uutele töökohtadele, kuna töökoha asukoht ja nõutav kvalifikatsioon ei pruugi olla samasugused.

Kõnealused arengud mõjutavad enim kõige haavatavamaid ühiskonnagruppe, eelkõige madala kvalifikatsiooniga töötajaid. Euroopa Liidu võime säilitada nimetatud töötajatele sobivate töökohtade pakkumine on sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohalt äärmiselt oluline.

Lisaks kõnealusele pidevale protsessile võib ka tehnoloogilistel läbimurretel, kaubanduse arengutel ja poliitilistel otsustel olla murranguline mõju teatavatele tööstusharudele või piirkondadele, kuna inimkapital ja potentsiaalne majanduskasv vähenevad. Neid negatiivseid tagajärgi võib leevendada, kui ametivõimud võtavad vajalikke meetmeid ja asjaomased pooled kooskõlastavad tõhusalt oma tegevust.

Siseturu laienemine ja kaubanduse avanemine eeldavad toetusmeetmeid

Ehkki kaubanduse avanemisel on reeglina positiivsed tagajärjed majanduskasvule ja tööhõivele, kaasneb sellega ühtlasi ettevõtete ja asjaomaste töötajate jaoks kulukaid muutusi. Vähemkoolitatud ja ohultimad töötajad saavad esimestena mõju tunda. Avanemisega käib kaasas omamoodi peidetud ümberjagamine, mille tagajärjed tuleb heastada. Selline olukord tuleb heastada ja seda mitte ainult **sotsiaalse õigluse tõttu**, vaid ka **poliitilistel põhjustel**, kuna nii kulud (mis üldisel tasandil on väikesed, kuid siiski märgatavad ja konkreetseid) kui ka avanemisest tulenev kasu on isegi kõrgemal tasemel ebamäärased ja raskesti jälgitavad, millest tulenevad avanemise vastased reaktsioonid. Olukorra heastamine on ka **majanduslikult hädavajalik**, kuna ennetavad ja suunatud poliitilised algatused võivad aidata kaasa muutustest tingitud kulude vähendamisele ning lihtsustada üleminekuid.

Empiirilised uuringud näitavad üldjuhul, et kõnealuste kulutuste suurus, mida on küll raske hinnata, on väike, võrreldes kasuga, mis tuleneb kaubanduse avanemisest. Paljudel juhtudel on kõnealune suhe üks kahekümnele. Nende mõju on aga potentsiaalselt palju suurem ja seda mitmetel põhjustel:

- avanemisest tulenevad kulud koonduvad enamasti mingitesse konkreetsetesse sektoritesse või piirkondadesse;
- avanemisest tuleneva kasu olemus ei ole otseselt seotud kantud kuludega;
- avanemisest tulenevad kulud ja kasu on hoomatavad alles mõne aja möödudes;
- kulud ja kasu ei pruugi esineda samas kohas.

Suhe kaubanduse avanemise ja sellest tulenevate tagajärgede toetamise vahel on hästi näha Ameerika Ühendriikides, kus rahvusvahelisi kaubanduslääbirääkimisi ja kaubanduse avanemisest tulenevaid mõjusid toetavaid meetmeid on alati peetud sama rahvusvahelise integreerimispoliitika osadeks. 2002. aasta *Trade Adjustment Assistance Reform Act*’iga enam kui kahekordistati kõnealuse programmi rahalisi vahendeid (1,4 miljardit dollarit aastaks 2004), mida kasutavad nii avanemise tõttu kahju kannatanud ettevõtted kui nende töötajad.

Euroopa Liit peab kandma tema poolt rakendatavast poliitikast tulenevad kulud. Lähematel aastatel muutub see eriti oluliseks, kuna lähitulevikus hakatakse rakendama mitmeid kaubanduskokkuleppeid (tekstiilikvootide lõppemine, EL-Tšiili vabakaubandusleping) ning peetakse läbirääkimisi uute lepingute üle (Doha läbirääkimistevoor, EL-Mercosuri vabakaubandusleping, EL-Pärsia Lahe Koostöö nõukogu vabakaubandusleping). Seda peetakse silmas käesoleva teatise punktis 2.1.3 osutatud meetmete all, mis käsitlevad ühendusepoolset sekkumist hädaolukorras.

Euroopas luuakse iga päev uusi töökohti, aga selleks, et uued tööturule sisenejad ja ümberkorralduste tõttu kannatanud töötajad neist kasu saaksid, tuleb parandada tööturu toimimist, tõhustada aktiivset tööhõivepoliitikat, ennetada muutusi ning teha kättesaadavaks mehhanismid, mis lihtsustavad ühelt töökohalt teisele siirdumist. Seega on vajalik tõhustada kõikide asjaosaliste koostööd, keskendudes võimalike suhteliste kasutegurite kindlakstegemisele, hinnata turusektorite ja ametialade kaupa võimalikke muutusi ning selle põhjal muutusi tööturu sektorites. See on vajalik selleks, et asjaosalised suudaksid paremini ennetada tulevaid muutusi võimalikult sobivalt vastavale piirkonnale ja elanikkonnale. Samasuguseid suhtelisi kasutegureid võib määratleda teatavate piirkondade puhul, näiteks väikestes või keskmistes linnades, kus ei ole probleeme liikluseraldustega, või hinnatud maapiirkondades, kus on võimalik väiksemate kuludega tagada kõrgem elatustase ja paremad töötingimused.

1.2. Muutuste ennetamine ja juhtimine on kasulik kõigile

Eelnev analüüs näitab, et Euroopa ei seisa vastamisi vältimatu majanduslanguse ja sotsiaalprobleemidega, vaid lahendamist vajava probleemiga, kuidas ennetada ja juhtida muutusi.

Tuleb meeles pidada, et kõnealusel nähtusel on arvestatav mõju mõnedes Euroopa riikides, mis on endiselt üleminekufaasis ning peavad tegema suuri majanduslikke ja sotsiaalseid ümberkorraldusi. Need riigid vajavad toetust, mida tuleb rakendada ühtekuuluvuspoliitika vahendusel. Ümberkorraldused mõjutavad siiski kogu Euroopa Liitu. Ühenduse poliitikasuundi ja -vahendeid välja töötades tuleb arvesse võtta piirkonniti erinevaid mõjusid ning püüda leida lahendusi, mis on sobivad kogu Euroopa Liidu territooriumil.

2. VASTUSED ÜHENDUSE TASANDIL – EUROOPA LIIDU ROLL

Lahendused sisalduvad komisjoni 2. veebruaril 2005. aastal tehtud ettepanekutes, mis käsitlevad majanduskasvu ja tööhõive strateegia üldisi piirjooni. Kõnealune strateegia on taustaks poliitilistele algatustele, mille eesmärk on täielikult ära kasutada avanevaid võimalusi ning vältida ümberkorralduste kujunemist katastroofiks nii inimlikust kui sotsiaalsest vaatepunktist.

Selge on see, et enamusele meie probleemidest on võimalik lahendusi leida üleeuroopalisest tasandist madalamal. Kuid ka Euroopa Liidu käsutuses on hoobasid, millega on võimalik muutusi ennetada ja täiendada. Euroopa Liidu roll on tähtis eelkõige kolmes valdkonnas:

- horisontaalsete poliitikasuundade rakendamise, kooskõlastamise ja edendamise kaudu aitab EL kaasa pikaajaliseks majanduslikuks ja tehnoloogiliseks arenguks vajalike tingimuste loomisele ning lihtsustab muutuste ennetamist;
- Euroopa Liit soodustab tõhusat koostööd kõikide sidusrühmade vahel, hankides teavet, mis võimaldab tuvastada arenguid sektoripõhiselt ning määratleda sekkumisvahendeid juhul, kui mõnes sektoris või piirkonnas peaks tekkima tõsiseid raskusi;
- tunnustades tööturu osapoolte rolli muutuste ennetamisel ja juhtimisel annab EL neile võimaluse protsessi mõjutada.

2.1. Ühenduse horisontaalse poliitika kasutuselevõtt

- *Poliitika tõhusam kooskõlastamine*
- *Euroopa tööhõivestrategie reform*
- *Rahastamisvahendite reform ja struktuurifondide roll, kaasa arvatud kriisiolukorras*
- *Tööstuspoliitika*
- *Konkurentsipoliitika*
- *Välispoliitika*
- *Hindamisvahendite parandamine*

2.1.1. Ühenduse poliitika tõhusam kooskõlastamine

Ühenduse poliitikavaldkondade, tegevussuundade ja ühendusesiseste eesmärkide vahel peab olema suurem ühtsus ja koostoime.

See nõuab tõhusat kooskõlastamist komisjonis, ja selle eelduseks omakorda on komisjoni asjaomaseid talitusi ühendava rakkerühma loomine, ning regulaarne dialoog Euroopa Parlamendi ja nõukoguga.

2.1.2. Euroopa tööhõivestrategie reform

Vastavalt Lissaboni strateegia uue käivitamise ettepanekule teeb komisjon ettepaneku vaadata 2005. aastal läbi Euroopa tööhõivestrategie. Tööhõivepoliitikas keskendutakse kolmele põhilisele eesmärgile, mis on ka ümberkorralduste ennetamise ja juhtimise seisukohalt olulised: tuua tööturule rohkem inimesi ning hoida neid seal, suurendada töötajate ja ettevõtete kohanemisvõimet ning investeerida senisest enam inimkapitali.

Vastavalt sellele ümberorienteerumisele soodustatakse Euroopa tööhõivestrateegia raames siseriiklike poliitikaalgatusi, mis aitavad kaasa ümberkorralduste ennetamisele ja nendega kaasaminekule.

2.1.3. Ühenduse rahastamisvahendid vaadatakse läbi, et paremini ennetada ja juhtida muutusi

Aastate 2007–2013 finantsperspektiive käsitlevas ettepanekus tegi komisjon ettepaneku suunata rohkem struktuurifondide vahendeid Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisele. Abivahendiks ja siseriiklike strateegiate baasiks oleks ühenduse strateegilised suunised. Euroopa Sotsiaalfond rahastab juba praegu ümberkorralduste ennetamise ja juhtimisega seotud tegevust. Euroopa Sotsiaalfondi käsitleva uue määrusega kinnitatakse seda rolli veelgi, ning eelkõige:

- parandatakse töötajate ja ettevõtete kohanemisvõimet „sektorite ja ettevõtete ümberkorralduste kontekstis“;
- toetatakse investeringuid inimkapitali ning elukestvat õpet; Euroopa Sotsiaalfond võib kaasa aidata kõrgekvaliteediliste, kohalikke vajadusi arvestavate ja laiahaardelisel partnerlusel põhinevate koolitussüsteemide väljaarendamisele;
- riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil luuakse partnerlussuhteid ning sõlmitakse tööhõive- ja innovatsioonilepinguid; uue määrusega soodustatakse majanduslike ja sotsiaalsete muutuste ennetamiseks mõeldud süsteemide ja vahendite arendamist;
- sidusrühmade institutsioonilist suutlikkust ja tõhusat tööd tugevdatakse näiteks koolitades välja „muutuste juhtijaid“;
- kutseõppe ja piirkondliku arengu valdkonnas tugevdatakse osalejate vahelist koostoimet ja partnerlust.

Ka Euroopa Regionaalarengu Fondil on tähtis roll uute tegevussuundade arendamisel, kuna selle vahendusel investeeritakse teadus- ja arendustöösse, levitatakse uuenduslikke lahendusi ning luuakse infrastruktuure, mille eesmärk on vahendite jätkusuutlik haldamine.

Maaelu arengu seisukohalt tuleb tõdeda, et maapiirkondade panus püstitatud eesmärkide saavutamisse on teistsugune kui linnadel: hõreda asustusega piirkondades saavutatakse konkurentsivõime tihtipeale tänu mitmekülgsele majandustegevusele, traditsiooniliste tegevusalade ja tehnoloogiate moderniseerimisele, uuenduslike teenuste pakkumisele, keskkonnaealiste ärakasutamisele jne.

Kõnealuses valdkonnas pärinevad põhilised liikmesriikide käsutuses olevad rahastamisvahendid Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist. Selles kontekstis tuleb eri sektoreid (põllumajandus-, tööstus-, teenuste-) käsitleda ja piirkondlikku (regionaal-, maaelu-, linna-, kohalikku) poliitikat rakendada kooskõlastatult ja nii, et eri poliitikasuunad üksteist täiendaksid – ainult sel juhul saavutatakse nende optimaalne mõju majanduskasvule ja tööhõivele.

Ka muud programmid aitavad kaasa majanduslike muutuste ennetamisele ja lõimimisele. Teadusuuringute raamprogrammi eesmärk on tõhustada Euroopa Liidu tööstuse teaduslikku ja tehnoloogilist baasi, toetades seeläbi Euroopa teadustöö kõrget kvaliteeti ja loomingulisust ning tugevdades Euroopa majanduse rahvusvahelist konkurentsivõimet.

Haridus- ja koolitusprogrammid on samuti otsustava tähtsusega, kui soovime luua konkurentsivõimelist ja dünaamilist teadmuspõhist majandust, mis soosib liikuvust. Seda aspekti toetab ka elukestva õppe uue integreeritud programmi vastuvõtmine aastateks 2007–2013.

Ühenduse sekkumisvalmidus kriisiolukorras

Vaatamata muutuste ennetamise valmisoleku parandamiseks tehtud pingutustele võib juhtuda, et ette tuleb ootamatuid olukordi, mille mõju sektoritele või piirkondadele on märkimisväärne (vt punkt 1.1) ning mille puhul on vajalik ametivõimude sekkumine, et lihtsustada vajalikke üleminekuid.

Sellistes olukordades on regionaalpoliitika tõestanud oma tõhusust. Seetõttu tegi komisjon aastate 2007–2013 finantsperspektiivide raames ettepaneku luua struktuurifondide juurde reservid ettenägematuteks kulutusteks (1% lähenemise vahenditest ja 3% konkurentsivõime vahenditest aastas ja liikmesriigi kohta), mida samuti võib selleks eesmärgiks kasutada tihedas koostöös kohalike ametivõimude ja tööturu osapooltega. Samuti tegi komisjon ettepaneku asutada majanduskasvust tingitud muutustega kohanemise fond, mille aastaeelarve oleks miljard eurot.

2.1.4. Tööstus- ja ettevõtluspoliitika

a) 2004. aasta aprilli teatise järelkaja

Komisjon rakendab jätkuvalt uuendatud tööstuspoliitikat, mille kohta ta tegi ettepaneku 2004. aasta aprillis. Eelkõige tähendab see ettevõtete suhtes kohaldatava õigusliku raamistiku parandamist, toetust ettevõtete innovatsioonialastele ja konkurentsivõime parandamise algatustele ning tegevuse paremat kooskõlastamist eriti sektorite tasandil.

b) Tõhusam sektorite ja piirkondade järelevalve

Muutuste tõhusam ennetamine eeldab eri sektorite, nende tulevikuväljavaadete ning majanduskasvu ja tööhõive soodustamise võimaluste paremat tundmist. Viimaste aastate jooksul on komisjon asutanud mitmeid kõrgetasemelisi töörühmi. Need on mitteametlikud ajutised organid, mis koondavad kõigi sidusrühmade esindajaid ning mille raames võib arutada eri sektorite raskusi ja võimalusi käsitlevaid vaatenurki ja püüda leida ühist arusaama.

Lisaks on mõnedes sektorites toimunud kiireid ja põhjalikke muutusi, millel võib olla kaugeleulatuv mõju teatud piirkondades, kus ei ole pakkuda piisavalt laias valikus töökohti ega piisavalt mitmekesise kvalifikatsiooniga töötajaid. Arvestades neid kogemusi ja ohte kavatseb komisjon senisest põhjalikumalt jälgida sektoreid, milles lähema aja jooksul võib ennustada tõsisemaid muutusi. Komisjon keskendub eelkõige konkurentsivõime analüüsile ja arengusuundadele, keskkonnaga seotud võimalustele ja ohtudele, tagajärgedele piirkondlikul tasandil ja meetmetele, mida võidakse võtta ühenduse tasandil muutuste ennetamiseks ja nendega kaasaminemiseks. Tööhõive ja koolituse küsimustes pöördub komisjon vajadusel Euroopa valdkondlike sotsiaalse dialoogi komiteede poole.

Käesolevat sätet tutvustatakse põhjalikumalt valmimisjärgus olevas teatises, mis käsitleb tööstuspoliitika sektoripõhist mõõdet. 2005. aastal keskendub komisjon lisaks autotööstusele ka tekstiili- ja laevaehitusektori arengule.

c) Muud meetmed

Komisjon on teinud ettepaneku ühiste tehnoloogiaalgatuste kohta, mille kaudu rahastatakse sotsiaalselt kasulike toodete või teenuste arendamist, et saavutada konkurentsieeliseid ning luua uusi turustamisvõimalusi ja töökohti.

Tehnoloogiaalase koostöö foorumite raames on kõikidel asjaosalistel võimalus määratleda vajadusi vastavalt teadustöö viimastele saavutustele ja tehnoloogilisele arengule.

Lisaks tuleb maksimaalselt ära kasutada kõiki praegustest arengusuundadest tulenevaid uute töökohtade loomise võimalusi. Strateegiliselt tähtis selle eesmärgi saavutamisel on keskkonnatehnoloogia tegevuskava.

2.1.5. Konkurentsipoliitika

Konkurentsieeskirjade range kohaldamine, sealhulgas riigiabi kontroll, aitab pikas perspektiivis olulisel määral kaasa majanduskasvule ja tööhõive suurenemisele ning aitab välja arendada tooteid ja teenuseid, mis peegeldavad selgeid euroopalikke väärtusi, eelkõige keskkonnasäästlikkust ja vastuvõetavaid töötingimusi.

Riigiabi valdkonnas tegeleb komisjon riigiabi kontrollimise poliitika reformiga, mille eesmärk on eelkõige Lissaboni strateegia rakendamisele kaasaaitamine, suunates riigiabi vahendid valdkondadesse, millel on kõige soodsam mõju majanduskasvule ja tööhõivele.

Ettevõtjate koondumiste kontrolli valdkonnas lihtsustab uus koondumismäärus tööstuse ümberkorraldusi ning aitab astuda vastu üleilmastuva majanduse väljakutsetele, tagades samas, et konkurentsivõimele halvasti mõjuvaid ühinemisi ei lubata või neid muudetakse.

Töötajate esindajad võivad esitada komisjonile oma arvamuse konkreetseid konkurentsiküsimusi käsitlevate uurimiste raames:

- vastavalt koondumismäärusele ja analoogia põhjal ka vastavalt monopolidevastastele menetlustele on töötajate esindajatel ka praegu õigus avaldada arvamust kolmandate isikutena; nad võivad esitada kirjalikke märkusi, osaleda suulises arutelus ning paluda koosolekute kokkukutsumist;
- riigiabiga seotud eeskirjade ja menetluste alusel võivad töötajate esindajad kolmandate isikutena edastada teavet komisjonile, kes edastab kõnealuse teabe esmalt asjaomasele liikmesriigile kommentaarideks ning võib seejärel otsustada teavet arvesse võtta. Komisjon võib ühtlasi kohtuda töötajate esindajatega, et küsida nende arvamust konkreetsete juhtumite kohta.

2.1.6. Välispoliitika

Sotsiaalmeetmete kavas on sätestatud, et välispoliitika meetmete abil tuleb soodustada tööhõivet, sotsiaalpoliitikat ja vastuvõetavaid töötingimusi. See tähendab eelkõige põhiliste sotsiaalsete õiguste edendamist, sotsiaalse dialoogi arendamist, ettevõtete sotsiaalset vastutust ja sotsiaalkaitset ning muutuste ennetava juhtimise toetamist ülemaailmsel tasandil. Neid eesmärke järgitakse Euroopa Liidu ja tema partnerite vahelistes suhetes, samuti suhetes rahvusvaheliste organisatsioonidega (ILO, OECD, ÜRO, samuti majanduspoliitika juhtimisega tegelevad organisatsioonid – Rahvusvaheline Valuutafond, Maailmapank ja WTO).

Kaubanduse valdkonnas jätkab komisjon tegevust selle nimel, et Doha läbirääkimistevoor oleks arengut toetav tegur. Lisaks püüab komisjon tugevdada intellektuaalomandi õiguste kaitset ning võitlust võltsimise vastu. Samuti jätkab komisjon vajalike ja WTO lepingutega ettenähtud meetmete võtmist, et võidelda turumajanduse põhimõtete vastuolus olevate toimingute (dumping, ebaseaduslikud subsiidiumid) kahjulike mõjude vastu.

2.1.7. Ümberkorralduste hindamisvahendite tõhustamine

Euroopa Muutuste Järelevalvekeskusele Dublinis tehakse ülesandeks arendada ümberkorralduste kvantitatiivse ja kvalitatiivse analüüsi teostamiseks vajalikke vahendeid, et saada kindlam alus ümberkorraldusi ja ümberpaigutusi käsitlevatele avalikele aruteludele.

2.2. Tugevdame koostööd muutuste nimel

- *sotsiaalse dialoogi tõhustamine eri sektorites*
- *ettevõtete sotsiaalne vastutus*
- *ümberkorraldusi käsitleva foorumi loomine*

Lisaks alljärgnevalt punktis 2.4 tööturu osapooltele omistatud ülesandele on neil tähtis roll veel eelkõige kahes valdkonnas:

- Euroopa valdkondlike sotsiaalse dialoogi komiteede raames peavad tööturu osapooled tegelema küsimustega, kuidas ennetada struktuurimuutusi, ning seda eelkõige punktis 2.4 nimetatud läbirääkimiste järelduste ning valdkondlike ja piirkondlike seirealgatuste põhjal;
- tänu erinevate sektorite põhjalikule tundmisele võivad tööturu osapooled teavitada ja hoiatada ametivõime kõikidel tasanditel. Juhul kui tööturu osapooled otsustavad hoiatada komisjoni murettekitavatest arengutest, võib komisjon otsustada viia läbi põhjalik sektorite ja piirkondade seire vastavalt käesoleva teatise punktidele 2.1.3 ja 2.1.4.

Komisjon esitab peagi ettevõtete sotsiaalse vastutuse teatise, milles käsitletakse peamiselt ettevõtjate ja sidusrühmade ühiseid positiivseid algatusi ümberkorralduste juhtimiseks. Kogemus näitab, et need ettevõtted, kes suudavad ümberkorraldusi juhtida sotsiaalses mõttes vastutustundlikult, saavutavad paremaid tulemusi ka konkurentsivõime ja turumuutustega kohanemise seisukohalt.

2005. aastal loob komisjon ümberkorraldusi käsitleva foorumi. Foorumi tegevus toetub juba töötavate organite saavutatud tulemustele ning selle ülesanne on jälgida arenguid kõnealuses valdkonnas ning edendada eri algatuste sidusust. See eeldab nii komisjoni kui teiste Euroopa institutsioonide, samuti tööturu osapoolte ja teadlaste esindajate osalust.

2.3. Õigusliku ja lepingulise raamistiku kohandamine

- *Eeskirjade ajakohastamine ja lihtsustamine*
- *Roheline raamat tööõiguse arendamisest*
- *Töötajate liikuvuse edendamine*

Siinkohal tuleb kõigepealt meenutada Lissaboni tegevusprogrammis sisalduvaid eeskirjade ajakohastamise ja lihtsustamise menetlusi.

Tööõiguse arendamise rohelise raamatu raames analüüsib komisjon uute töökorraldusmudelite arenguid ja tööõiguse rolli muutustega kohanemisel ning seda, kuidas luua keskkond, mis soodustab tõhusaid muutusi tööturul.

Ühendusesisese liikumise soodustamiseks teeb komisjon ettepaneku direktiivi kohta, mis käsitleb täiendavate pensioniõiguste ülekandmist.

2.4. Ettevõtete ümberkorralduste ja Euroopa tööõukogude üle tööturu osapooltega peetavate läbirääkimiste teine etapp

Läbirääkimiste teises etapis kutsutakse tööturu osapooli üles senisest aktiivsemalt osalema ümberkorralduste ennetamise ja juhtimise meetmetes. Tööturu osapoolte osalus on otsustava tähtsusega ümberkorralduste edukuse seisukohalt.

Läbirääkimiste teises etapis kutsutakse tööturu osapooli peamiselt üles jätkama juba käimasolevat tööd ning julgustatakse neid vastu võtma ümberkorraldusi ja Euroopa tööõukogusid käsitlevaid heade tavade suuniseid.

Komisjon pöördus tööturu ümberkorraldustega seotud küsimustes tööturu osapoolte poole juba 2002. aasta jaanuaris, kui ta palus neil välja selgitada ja arendada ümberkorraldustega seotud häid tavasid kogu Euroopas. Tööturu osapooled töötasid seejärel välja viitelised suunised muutuste juhtimiseks. Uue läbirääkimisteetapi eesmärk ongi tagada kõnealuste suuniste rakendamine ning edasiarendamine ja vastuvõtmine tulevikus.

2004. aasta aprillis algatas komisjon läbirääkimiste esimese etapi, mille teemaks oli Euroopa tööõukogude direktiivi läbivaatamine. Euroopa tööõukogudel on tähtis roll ümberkorralduste ennetamisel ja juhtimisel. Taas kord algatasid tööturu osapooled üle-euroopalise arutelu, mille eesmärk on töötavate nõukogude tegevuse jälgimise põhjal määratleda põhimõtted ja suunised.

Nende tööde ja osaluste põhjal on komisjon teinud järelduse, et nende kahe tihedalt seotud küsimuse puhul tuleb Euroopa sotsiaalset dialoogi veelgi tugevdada. Sobiva raamistiku selleks annab majanduskasvu ja töökohtade loomise partnerlus, mis on uuendatud Lissaboni strateegia keskne element. Komisjon julgustab seega tööturu osapooli jätkama tehtud tööd ning alustama läbirääkimisi omavahelise kokkuleppe sõlmimiseks meetmete ja vahendite kohta, mis on vajalikud selleks, et:

- rakendada ümberkorralduste valdkonnas juba määratletud suuniste kohaldamise ja jälgimise mehhanisme ning algatada arutelu nende edasiste arengute teemadel;
- edendada olemasolevates ümberkorraldusi käsitlevates suunistes sätestatud heade tavade kasutuselevõtmist vajaduse korral;
- edendada häid tavasid Euroopa tööõukogude tegevuses, et parandada nende töö efektiivsust, eelkõige muutuste toetamise valdkonnas;
- arendada välja ühine vaatenurk käesolevas teatise muude Euroopa tööõukogusid käsitlevate punktide suhtes, eelkõige seoses koolituse, liikuvuse, valdkondliku mõõtme ja ennetamisega.

Komisjon jälgib tööturu osapoolte tegevust nimetatud valdkondades ning koostab vastavasisulise analüüsi 2006. aastal toimuvaks kolmepoolseks sotsiaalala tippkohtumiseks.

3. JÄRELDUS

Komisjon on veendunud, et ümberkorraldused ei pea tähendama sotsiaalset ega majanduslikku tagasiminekut. Vastupidi – ümberkorraldused võivad olla majandusliku ja sotsiaalse edasiminekute aluseks. Seda siiski tingimusel, et neid ennetatakse asjakohaselt, et ettevõtted suudavad neid tõhusalt ja kiirelt juhtida ning et avalikkuse tegevus aitab kaasa nende ajakohasele teostamisele.

Selline poliitika, mille eesmärk on muutusi vältida ja majandusstruktuure muutumatuna hoida, lükkab ainult probleemi lahendamist edasi ning võimendab selle negatiivseid tagajärgi. Sellise poliitika tulemus oleks innovatsiooni aeglustumine ja Euroopa ettevõtete konkurentsivõime langus. Kui sellise poliitika tulemusel väheneks ka töökohtade arv, avaldaks see tõsist negatiivset mõju potentsiaalsele majanduskasvule ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele.

Ühenduse tasemel tuleb seega meeles pidada nelja põhilist nõuet:

- asjaomased poliitikavaldkonnad peavad olema omavahel kooskõlas, et majanduskasv ja sellest tulenevad ümberkorraldused ei hävitaks inimkapitali;
- erinevad ühenduse poliitikavaldkonnad peavad arvestama arengutega pikas perspektiivis. Nii ettevõtjad kui ühiskondlikud huvigrupid vajavad tulevikuvisioni, et toimida tõhusalt;
- kõik sidusgrupid, eelkõige tööturu osapooled, peavad olema kaasatud;
- arvestada tuleb kohaliku tasandiga, sest just kohalikul tasandil on muutuste ennetamine tõhusaim. Seetõttu peab Euroopa Liidu regionaal- ja ühtekuuluvuspoliitika toimima katalüsaatorina.

Lisa

Kavandatud meetmed

- Vaadata uuesti läbi Euroopa tööhõivestrateegia, pidades silmas kolme prioriteeti: tööhõive suurendamine, töötajate ja ettevõtjate kohanemisvõime suurendamine, rohkem investeringuid inimkapitali.
- Reformida rahastamisvahendeid eesmärgiga suurendada eelkõige ühtekuuluvuspoliitika, Euroopa Sotsiaalfondi ning elukestva õppe ja koolituse Euroopa programmide osa Lissaboni strateegias.
- Ühtekuuluvuspoliitika raames luua majanduskasvust tingitud muutustega kohanemise fond (eelarvega 1 miljard eurot) ning ettenägematuteks kulutusteks ettenähtud reservid (1% lähenemise vahenditest ja 3% konkurentsivõime vahenditest aastas ja liikmesriigi kohta) juhaks, kui tuleb ette ootamatuid olukordi.
- Edendada ka välispoliitikas sotsiaalseid põhinorme, vastuvõetavaid töötingimusi ja sotsiaalset dialoogi.
- European Restructuring Monitori abil jälgida ümberkorraldusi senisest tõhusamalt.
- Sektoripõhiselt ja piirkondlikul tasandil jälgida senisest tõhusamalt sektoreid, mille konkurentsivõimes võib lühemas perspektiivis oodata olulisi muutusi.
- Senisest rohkem kaasata ümberkorraldusi käsitlevasse arutellu eri sektoreid esindavad sotsiaalse dialoogi komiteed.
- Luua komisjonisisene ümberkorraldusi käsitlev rakkerühm.
- Luua ümberkorraldusi käsitlev foorum.
- Koostada roheline raamat tööõiguse arendamisest.
- Lihtsustada töötajate ühendusesisest liikumist.
- Käivitada tööturu osapooltega peetavate ümberkorraldusi ja Euroopa tööõukogusid käsitlevate konsultatsioonide teine etapp, mille eesmärk on eelkõige julgustada neid vastu võtma ümberkorraldusi ja Euroopa tööõukogusid käsitlevaid heade tavade suuniseid.